

se registri ličnih imena, geografskih naziva i općih pojmova, koji upotrebu zbirke izuzetno olakšavaju.

Kao nedostatak ovog izdanja izdvaja se njegova fizička karakteristika, jer je Zbornik nedovoljno kvalitetno ukoričen, stoga papir na kojem je štampan brzo može da se ošteti i degradira punoću koju povelje pružaju. Uz preglednost i jednostavnost, bogatstvo ove zbirke bilo bi još veće da su priređivači pored prekucanih tekstova objavili i originalne slike dokumenata. Najnovije uređeno izdanje ćirilске izvorne građe nastavlja djelimično zaboravljenu tradiciju publikovanja zbirki izvora. Za hi-

storiografiju ovo predstavlja osvježanje u do sada monotonoj praksi rada s izvornim materijalom. Ipak, ovakvi projekti daju podstrek i nadu da će se organizovani rad na objavljivanju izvornih dokumenata nastaviti. Nadamo se da će izdavač raditi na drugom dijelu ovog Zbornika, koji bi obuhvatio XIV i XV stoljeće, za koje možemo reći da je nesumnjivo bogatije izvorima u odnosu na raniji period, što se posebno odnosi na srednjovjekovnu Bosnu ■

Semir Hambo

Tomislav Galović (ur.), *Az grišni diak Branko pridivkom Fučić.*
Malinska – Rijeka – Zagreb: 2011, 841 str.

U želji da se očuva sjećanje na život i naučni rad akademika Branka Fučića, na otoku Krku je 2009. godine održan međunarodni naučni skup u čast ovog značajnog historičara umjetnosti, arheologa, etnologa i književnika. Dvije godine kasnije naučni radovi pročitani na ovome skupu objavljeni su u zborniku radova pod nazivom *Az grišni diak Branko pridivkom Fučić* u izdanju više značajnih naučnih institucija Republike Hrvatske (Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Institut za povijest umjetnosti, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Staroslavenski institut, Sveučilišna knjižnica Rijeka, Općina Malinska-Dubašnica). Uredništvo ove naučne publikacije pripalo je mladom hrvatskom historičaru medievalistu i arhivistu Tomislavu Galoviću. Radovi ovog zbornika

tretiraju teme kojima je akademik Branko Fučić posvetio čitav svoj naučni vijek, od istraživanja ikonografskih predstava i simbola crkvi istarske regije i Kvarnerskih otoka, pronalaženju i tumačenju glagoljskih epigrafskih spomenika, pa sve do društvenih, socijalnih i političkih kretanja na spomenutom prostoru. Zbornik se sastoji od preko šezdeset naučnih radova i priloga raspoređenih u šest tematskih rubrika: VITA OPUSQUE, ARS HISTORIAQUE, SLAVISTICA ET CROATISTICA, EPIGRAPHICA GLAGOLITICA FUČIĆIANA, ETHNOGRAPHICA ET ALIA, SCIENTIAE AUXILIARES HISTORIAE ET ALIA. U prvoj rubrici memorijalnog karaktera VITA OPUSQUE objavljeni su prilozi koji nas upoznaju sa životom i naučnim opusom Branka Fučića. Objavljeni naučni radovi u ostalih pet rubrika revalorizuju

dosadašnja djela Branka Fučića, donoseći nova saznanja o starim temama.

Rubrika VITA OPUSQUE počinje prilogom *Zemlja prohodana, Baština protumačena: Hermeneutički rasponi Branka Fučića* (45-50), koji potpisuje Tonko Maroević. Ističući naučne i ljudske vrline akademika Branka Fučića, Maroević valorizuje njegova najvažnija djela, naučne sinteze, *Istarske freske* (1967) i *Glagoljski natpisi* (1982). Branko Fučić je pionir u pronalasku i analizi glagoljskih natpisa i etnografske građe istarsko-kvarnerskog područja. Svoj talent pokazao je ne samo otkrivanjem spomenika već datacijom njihovog nastanka, transkripcijom i transliteracijom pisanih tragova, kao i ikonografskom analizom fresaka sa spomenutog područja. Kraću biografiju Branka Fučića napisao je Josip Žgaljić u prilogu *Otok Krk u Fučićevu životu i stvaralačkom opusu* (151-160). Akademik Branko Fučić rođen je 8. septembra 1920. godine u Bogovićima na otoku Krku. Isticao je da potječe iz Dubašnice, što je zapravo zajednički toponim za osamnaest sela koja se nalaze na sjeverozapadu otoka Krka, a čine jednu povijesnu, ekonomsku i teritorijalnu cjelinu. Godine 1944. na Filozofskom fakultetu u Ljubljani diplomirao je historiju umjetnosti i kulture s klasičnom arheologijom te grupom pomoćnih predmeta. Fokus istraživačkog rada usmjerio je na područje Istre, Cresa, Lošinja i Krka, na što je evidentno utjecalo njegovo porodično porijeklo i mjesto odrastanja. Akademik Branko Fučić umro je 31. januara 1999. godine.

Branko Fučić je za svog života objavljivao članke, studije, recenzije, osvrtne i prikaze. Njegovu bibliografiju napisali su dvojica mladih historičara Ivan Botica i Tomislav Galović, pod naslovom *Iz rada na cjelokupnoj bibliografiji Branka Fučića* (161-

169). Autori su pobrojali 372 bibliografske jedinice, izašle u sedamdesetak godina bavljenja naučnim radom. Njihov rad bio je težak zadatak, s obzirom na to da je Fučić objavljivao djela u više različitih država. Prvi Fučićev rad izašao je 1936, a posljednji 2008, dakle nakon njegove smrti. Botica i Galović uočavaju "tri vala" objave Fučićevih radova. Između 1936. i 1945. objavljuje djela poetskog i pjesničkog karaktera. Taj period autori nazivaju mladenačko-pjesničkim. Drugi Fučićev stvaralački period jeste naučna faza u kojoj dominiraju teme iz historije umjetnosti, a traje između 1946. i 1964. godine. Upravo u tom periodu odbranio je svoju doktorsku tezu i objavio prvu samostalnu knjigu *Istarske freske*. Treći i zadnji val u njegovom naučnom radu, po broju radova najveći, jeste glagoljaški, koji se proteže od 1980. pa sve do njegove smrti 1999. godine. U tom periodu objavio je djela *Glagoljski natpisi*, *Apsyrtides*, *Kulturno-povijesni putopis po otočju Cresa i Lošinja*, kao i monografiju *Vincent iz Kastva*. Akademik Branko Fučić u najvećoj mjeri obrađivao je teme iz historije umjetnosti, bavio se slavistikom/kroatistikom, a u radovima se osvrtao i na arheologiju, etnologiju, gastronomiju i književnost.

Rubrika ARS HISTORIAQUE započinje prilogom Alenka Klemenca *Habemus artificem (Iz pisem Branka Fučića Francetu Steletu)* (177-202), u kojem autor izlaže zanimljive detalje korespondencije između Branka Fučića i njegovog mentora i prijatelja profesora Francea Stelea (1886-1972), koja se odvijala uglavnom u vezi s Fučićevom doktorskom disertacijom *Srednjovjekovno zidno slikarstvo u Istri*. U radu Pavuša Vežića *Tri romanička trikonhosa* (213-230) autor povezuje i analizira morfološke i stilske odlike Crkve sv. Krševana kod Glavotoka na Krku, Crkve sv. Nikole u Prahuljama ispred

Nina i Crkve sv. Tome kod Vrsi nedaleko od Nina, utvrđujući njihovu nesumnjivu pripadnost romaničkoj arhitekturi. Koristeći se analizom samostanskog kompleksa u Portu i ostataka Crkve sv. Apolinara, Marijan Bradanović u radu *Graditeljstvo Dubašnice u razdoblju renesanse* (231-254) dokazuje kako je romaničko graditeljstvo Krka preko krčkog Šotoventa prodrlo na otok Cres. Vremenom su se uloge zamijenile, tako da su umjetnički obrasci s otoka Cresa u vrijeme renesanse živo utjecali na širenje novog stila na otoku Krku. Rad Janeza Hoflera *Grafične predloge v srednjoveškem stenskem slikarstvu Istre* (265-280) daje značajan doprinos proučavanju istarskog srednjovjekovnog zidnog slikarstva, izučavajući grafičke predloške kojima su se koristili onovremeni istarski slikari. Jedan od primjera ovog zidnog slikarstva, rađenog po uzorima anonimnih njemačkih i nizozemskih bakrorezaca XV stoljeća, jeste Crkva sv. Marije na Škriljinah kod Berma (Vincent iz Kastva, 1474). Ikonografskom analizom zidnih dekoracija i datacijom nastanka Crkve sv. Martina u Svetom Lovreču Paznenatičkom bavi se Nikolina Maraković u radu *Zidne slike u crkvi sv. Martina u Svetom Lovreču (Istra): nove spoznaje na tragu Fučićevih opažanja* (281-316). Postanak Crkve sv. Martina autorica stavlja u rani srednji vijek, tačnije u polovinu XI stoljeća. Maraković smatra da zidne dekoracije apsida i arhitektonsku koncepciju gradnje Crkve sv. Martina treba pripisati ranoromaničkom slikarstvu i arhitekturi, odnosno otonskom i postotonskom stilu, kao i bizantskim utjecajima, zaključivši da se "bizantizam" lovrečkih fresaka pojavljuje preplitanjem različitih stilova na prostoru sjeveroistočne Italije, Austrije i Njemačke, a na kojemu su istarski slikari nalazili uzore. U radu Milana Pelca "Insiptens" iz Berma i poganska simbo-

lika u srednjovjekovnoj kršćanskoj ikonografiji - hrvatski primjeri (337-354) prikazano je novo tumačenje simbolike freske s likom zagonetnog bradatog muškarca s klasjem i tikvom na glavi u Crkvi sv. Marije, za kojeg su neki istraživači tvrdili da predstavlja insipiensa ili bezumnika. S obzirom na raširenost paganskih kultova na području Istre i šireg regiona, Pelc ikonografskom analizom zaključuje da je riječ o Sporyšu, mitskom zaštitniku žetvene plodnosti. On povlači paralelu između Sporyša i "zelenog čovjeka" paganskog božanstva koji je inkorporiran u hrišćansku ikonografiju. Posljednji prilog u rubrici ARS HISTORIAQUE Branko Fučić i *ikonografija prozorska ruža na župnoj crkvi Marijina Uznesenja u Omišlju* (375-390) autorice Marine Vicleja-Matijašić tretira pitanje ikonografske interpretacije reljefnih prikaza na prozorskoj ruži Crkve Marijina Uznesenja. Simbolička pozadina prozorske ruže tumači se kao borba Dobra, koje je predstavljeno u gornjem dijelu, i Zla u donjem dijelu reljefa.

U rubrici SLAVISTICA ET CROATISTICA prilog *Jezik hrvatskoglagoljskih natpisa i grafita* (407-423) autora Milana Mihaljevića i Sandre Sudec prikazuje kapitalno djelo Branka Fučića *Glagoljski natpisi*, propitujući glasovne, morfološke, sintaktičke i leksičke karakteristike svih pisanih spomenika za bilježenih u Fučićevoj sintezi. Zanimljiv rad Olge Akimove *Glagoljski kulturno-povijesni mitologemi u europskom kontekstu* (457-466) tiče se pitanja povezivanja glagoljaške kulture i pismenosti s djelovanjem sv. Jeronima iz V stoljeća od strane hrvatskih glagoljaša, usljed krajnje negativnog stava Katoličke crkve prema braći Ćirilu i Metodu. Takve mitske konstrukcije živo su utjecale na razvitak ideje o antičkim i ranohrišćanskim korijenima Hrvata u Dalmaciji, što će kasnije doseći mnogo šire okvire u

legendama o braći Čehu i Lehu. Akimova zaključuje da je najveći doseg ovakvih konstrukcija upravo sakralizacija glagoljice u Katoličkoj crkvi i s tim u vezi blaži stav Papske kurije prema narodnom bogoslužju s ciljem crkvenog ujedinjenja. Porijeklo legende o svetom Antunu opatu i njenu ukorijenjenost na srednjovjekovnim prostorima Istre i Hrvatskog primorja istražuje Vesna Badurina-Stipčević u radu *Legenda o svetom Antunu opatu u hrvatskoglagoljskoj književnosti* (467-474). "Legenda iz Patrasa" o sv. Antunu, napisana na latinskom jeziku, zabilježena je u glagoljskim brevijarima XIV i XV stoljeća. Izvorno je grčke provenijencije iz IV stoljeća, napisana rukom aleksandrijskog biskupa Atanazija. U zajedničkom radu autora Marka Rimca i Ivana Botice *Hrvatska ćirilica u glagoljskim matičnim knjigama zapadno od Krke* (521-550) možemo dobiti uvid u istraživanje raširenosti ćirličnog pisma u dominantnom glagoljaškom prostoru zapadno od rijeke Krke. Koristeći se arhivskim materijalom, odnosno matičnim knjigama Zadarske nadbiskupije i Ninske biskupije, autori pronalaze ćirlično pismo u malom obimu, s vrlo kratkim zapisima. Najveći utjecaj na ćirličnu pismenost na tom glagoljaškom prostoru širile su susjedne osmanske vlasti kao i lokalni hrišćani, svećenici i laici.

Rubriku EPIGRAPHICA GLAGOLITICA FUČIĆIANA čini niz radova u kojima se prikazuje doprinos Branka Fučića razvoju znanja o glagoljaškim spomenicima na prostoru Istre, Kvarnerskih otoka i šire regije. U spomenutoj rubrici priloženi su

radovi: Anice Nazor, Tanje Kuštović, Borisa Kuzmića, Vladimira Sokola, Lade Prister, Blaženke Ljubović i Vaclava Čermaka. Rad Maje Pasarić *Višeslojna kulturološka predodžba ovce u putopisu Apsyrtides Branka Fučića* (693-708) u rubrici ETHNOGRAPHICA ET ALIA kraći je osvrt na kontekst u kojima se spominje ova životinja i njeno značenje za historijsko i kulturno naslijeđe Cresko-lošinskog otočja. U posljednjoj rubrici SCIENTIAE AUXILIARES HISTORIAE ET ALIA u radu *Latinska epigrafija otoka Krka od IX do XII. stoljeća. Prilog kontekstualizaciji novopronađenog natpisa u gradu Krku* (73-758) autorice Mirjane Matijević-Sokol prikazan je pregled predromaničke epigrafske baštine pisane latinskim jezikom na otoku Krku, uz analizu novootkrivenog natpisa koji pripada Crkvi sv. Ivana iz XII st.

Spomenica Branku Fučiću, širinom tema, velikim brojem radova i kvalitetnim naučnim pristupom otvorila je niz historiografskih, arheoloških, etnoloških, paleografskih i filoloških pitanja. Veći broj raznovrsnih radova utjecao je na kvalitet, ali to nije promijenilo sveukupan pozitivan dojam o naučnim dosezima ove publikacije. Nadamo se da će sadašnje kao i buduće generacije naučnih radnika imati želje da nastave ispitivanje započetih diskusija ili da prošire saznanja o priloženim temama. Takvim pristupom sjećanje na život i djelo akademika Branka Fučića ostat će trajno ■

Senja Mahinić